

Ert dnr

X-departementet

Adress

Yttrande över remiss, Växla yrke som vuxen - en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna (SOU 2024:16)

Sammanfattning

Piteå kommun ser positivt på lejonparten av förslagen i SOU 2024:16 ”Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna”. Utredningen föreslår fler reformer av både större och mindre karaktär som syftar till att stärka yrkesutbildningar inom komvux till att bli bättre för både individer och arbetsgivare. Innan beslut tas bör man beakta att det finns fler reformer för vuxenutbildningen som beslutats tidigare som implementeras i närtid.

Sammantaget ger förslagen bättre förutsättningar till yrkesutbildningar för vuxna i och med att möjligheten till planering ökar med det treårigt statsbidrag, samtidigt som de ettåriga statsbidragen möjliggör hantering av särskilda händelser. Bättre planeringsförutsättningar bör möjliggöra att fler kan utbilda sig och att tillgången till arbetskraft med relevant kompetens ökar.

Att involvera arbetsmarknadens parter i utbildningar är positivt. Däremot kan förslaget om Yrkesskola riskera att motverka tänkta möjligheter då den kan få svårt att finna sin form. Den konkurrerar med andra yrkesutbildningar på samma nivå och tillströmningen av sökande till utbildningar är ojämn. Sammanblandningen med Yrkeshögskola och Yrkesvux kommer inte att kunna undvikas.

De förslag som finns om kvalitetsfrågor och möjliggörande för individer är positiva. Man bör beakta, precis som utredningen säger, att målgruppens behov är stora och att ökad kvalitet kostar.

Synpunkter

Ny Yrkesskola för vuxna

Utredningen föreslår att det inrättas en ny utbildningsform inom det offentliga skolväsendet för att bredda utbudet av yrkesutbildning för vuxna på gymnasialnivå. Yrkesskola ska likna yrkehögskolemodellen och arbetslivet ska ha ett stort inflytande över utbildningen. Myndigheten för yrkeshögskola blir ansvarig förvaltningsmyndighet. Utbildningarna ska vara ett komplement till annan yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå. Bedömningen är att det främst är vuxna som vill växla karriär och/eller stärka sin ställning på arbetsmarknaden som är målgrupp och att det blir en attraktiv utbildning för dem som vill ställa om med hjälp av omställningsstudiestöd.

Piteå kommun stödjer delvis utredningens förslag. Det är en stor fördel om arbetslivets engagemang för yrkesutbildningar ökar så att fler vuxna intresserar sig för yrkesutbildning.

Utbildningsformen kan bli väldigt precis i förhållande till behov. Samtidigt behöver det understrykas att eftersom Yrkesskola ska vara ett komplement till andra befintliga yrkesutbildningar för vuxna på gymnasial nivå, så kan det vara svårt att hitta vad man ska fokusera på som inte redan finns tillgängligt inom komvux, arbetsmarknadsutbildning eller folkhögskola etc. Utbildningar med likartat innehåll, på samma nivå och med likartad målgrupp riskerar att ta ut varandra så att det blir för få sökande för att starta utbildningar överhuvudtaget.

Det finns också utmaningar med att införa ytterligare en utbildningsform utifrån elev- och arbetsgivarperspektivet som ska sortera i detta och förstå skillnader. Förslaget på behörighets- och urvalsreglerna kan också riskera att bidra till ökade klyftor mellan målgrupperna för yrkesutbildning, dvs ett A- och B-lag.

En annan utmaning är den kortsiktighet som råder gällande MYH:s beslut om godkännande av utbildning och statsbidrag, det är snabba och korta beslut om antal utbildningsomgångar. Detta bidrar till hög osäkerhet och risken är att detta endast gynnar de större utbildningsanordnarna som har möjlighet att fördela resurser.

För att undvika detta skulle alternativet kunna vara att i stället förändra inom ramen för komvux yrkesutbildning för att på så sätt uppnå syftet med att stärka yrkesutbildningar till att bli bättre för både individer och arbetsgivare.

Att öppna upp för finansiering av arbetslivet kan bidra till mer autentiska utbildningar i form av aktuella lärandemiljöer och utrustning. Det kan dock finnas en risk med att det blir snedvriden konkurrens och väldigt nischade utbildningar som tangerar mot uppdragsutbildningar så villkoren för detta bör tydliggöras.

Piteå kommun anser att det kan vara att föredra att avvakta resultatet av den Regionala planeringen och dimensioneringen där utbudet av utbildningar för vuxna gemensamt planeras, dimensioneras och erbjuds utifrån arbetsmarknadens behov innan Yrkesskola införs. Utredningen pekar på omställningsstudiestödet som möjlig finansiering för den studerande. Det bör påpekas att det inte är helt lätt att bli beviljad stödet och att många vuxna väljer att kombinera anställningar med utbildning för att ha ekonomiska förutsättningar för studier.

Från ansökan till antagning i komvux

Utredningen har undersökt hur vanligt det är att urval sker till yrkesutbildning i komvux och hur ofta sökande från lägre prioriterade urvalsgrupper nekas plats. Utredningen visar att det varierar men att högre prioriterad sökande i stor utsträckning får plats. Man har också kartlagt avbrott inom yrkesutbildningar inom komvux och sett att det är relativt ovanligt. Om man avbryter beror det ofta på svårigheter att kombinera arbete med utbildning, att man fått nytt arbete, har bristande kunskaper i svenska eller inte kan tillgodogöra sig utbildningen. Utifrån att komvux är kursutformat sker bedömning om behörighet, mottagande och antagning kurs för kurs. Utredningen ser att elever bör kunna mottas och antas till en sammanhållen yrkesutbildning och att det då även bör framgå av den individuella studieplanen

Piteå kommun stödjer utredningens förslag om att man bör kunna bedöma behörighet, mottagande och urval till hela utbildningen i stället för kursvis. Förslaget bör minska det administrativa arbetet. Det bör påpekas att många vuxna anpassar sina studier till livet, arbete,

familj etc. Man kan därför föredrar att läsa “kurs för kurs” för att så småningom få ihop en hel utbildning.

Utredningen lyfter utmaningar med att göra bedömningar om en individs förutsättningar att tillgodsgöra sig utbildningen. Här behövs fortsatt mer vägledning för att kommunerna ska kunna fatta så välgrundade och korrekta beslut som möjligt.

Huvudmannens möjlighet att fatta beslut om att utbildningen ska upphöra bör också anpassas och förenklas för de som blir antagna till sammanhållen utbildning.

Ett mer långsiktigt och flexibelt statsbidrag

Utredningen belyser ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Man pekar på att dagens statsbidrag är kortsiktigt och inte tillräckligt flexibelt för att möta ett snabbt förändrat behov samt att konsekvensen av det innebär att det inte används fullt ut. Bidraget behöver därför bli mer långsiktigt och stabilt samtidigt som flexibiliteten ökar.

Utredningen föreslår att bidraget delas i två delar, ett grundbidrag som är treårigt och ett tilläggsbidrag som är ettårigt. Nivån på bidraget baseras på antalet invånare i kommunen över 17 år. Det ettåriga tilläggsbidraget kan sökas av kommuner som bedömer att grundbidraget inte kommer att motsvara utbildningsbehovet. Kommunerna förväntas medfinansiera 30% av antalet årsstudieplatser i grundbidraget medan tilläggsbidraget inte behöver medfinansieras. Utredningen föreslår vidare en uppräknig av dagens statsbidrag med 20% och att statsbidragsnivåerna räknas upp löpande i enlighet med skolindex.

Utredningen för ett resonemang om generella och riktade statsbidrag och konstaterar att de medel som staten har tillfört kommunerna för komvux i de generella statsbidragen inte kommer verksamheten till del. Man menar att utbyggnaden av komvux i huvudsak har skett med riktade statsbidrag.

Piteå kommun välkomnar utredningens förslag då planeringsförutsättningarna för yrkesutbildningar blir tydligare och mer långsiktiga med ett treårigt grundbidrag. Detta ökar förutsättningarna för att nyttja statsbidraget, minskar administration och skapar utrymmer för mer flexibilitet. Det ettåriga statsbidraget välkomnas då det ger möjlighet att möta tillfälliga och akuta utbildningsbehov. Det bör påpekas att det ettåriga bidraget bör kunna ansökas om och beslutas på ett sådant sätt att det blir möjligt att använda. Statsbidrag som beviljas sent ett budgetår och förväntas vara förbrukat vid årsskiftet är ofta svåra att nyttja.

Om man anser att generella statsbidrag som är tänkta att finansiera komvux inte används till vad som är tänkt, bör man tydliggöra en princip för hur kostnaderna för detta ska fördelas mellan stat och kommun även för annat än yrkesutbildningar.

En reformerad lärlingsutbildning för vuxna

Utredningen föreslår förändringar och inom lärlingsutbildningen som ska göra den mer attraktiv för arbetsgivare och studerande. Ett sätt att göra den mer attraktiv är att öka

arbetsgivarnas inflytande och ansvar för utbildningen men även att skapa delaktighet för arbetstagarorganisationer. Arbetsgivaren ska även kunna välja sökande till utbildningen men ska då erbjuda en lärlingsanställning.

För varje lärlingsutbildning ska det finnas ett lärlingsråd som syftar till samverkan mellan skolhuvudman, arbetsgivaren, fackliga företrädare, lärare och elever vid planering, genomförande och uppföljning av utbildningen. För utbildningen ska det också upprättas ett utbildningskontrakt som tecknas för varje elev och ett avtal mellan huvudman och arbetsgivare som reglerar parternas åtagande.

Piteå kommun ser att det är önskvärt att man innan beslut tas om förändringar i lärlingsutbildningen gör en fördjupad analys i samråd med branschorganisationer om det verkligen finns ett reellt intresse från arbetslivet för upplägget och att man har det engagemang som krävs. Lärlingsutbildningarna kräver redan idag en stor insats från alla inblandade och de föreslagna förändringarna kan komma att öka administrationen. Piteå kommun vill även lyfta fram att det redan idag är vanligt att arbetsgivare har betydande inflytande på utbildningens innehåll och urval av sökande.

Lärlingsutbildning kan vara en mycket bra utbildningsform för många. Förslaget på förändrat urval riskerar dock att utestänga målgrupper som skulle gynnas av mycket arbetsplatsförlagt lärande men inte ”kvalar in”.

Förslag om förbättrade förutsättningar att snabbt möta nya stora utbildningsbehov

Utredningen konstaterar att statsbidraget för regionalt yrkesvux inte alltid räcker till för att möta utbildningsbehov som uppstår i vissa situationer, exempelvis vid större företagsetableringar eller nedläggningar av större arbetsplatser. Utredningen föreslår därför att det ska införas en möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag som inte kräver kommunal medfinansiering och att man söker de utbildningarna direkt av huvudman.

Piteå kommun stödjer utredningens förslag om tillfälliga statsbidrag vid större förändringar på arbetsmarknaden. Det bör öka möjligheten till snabbare handlande och det kan finnas en fördel med undantag från prioriteringsbestämmelserna vid urval till utbildningar. Viss tveksamhet kan finnas då statsbidraget för yrkesvux kräver primäravtal där planering och dimensionering beslutas gemensamt mellan fler kommuner. Dessa kan ha olika behov vid större förändringar men vara beroende av gemensamma utbildningsleverantörer.

Elevers tillgång till stöd i komvux

Utredningen konstaterar att många elever har stora och varierande behov av stöd för att klara sina utbildningar och att kommunernas erbjudande av detta skiljer sig åt samt att många kommuner saknar resurser och rutiner för att identifiera stödbehov i elevgruppen som är mycket heterogen och har olika förutsättningar, behov och mål med studierna. Det finns fler studier som pekar på att stödbehovet har ökat p.g.a. fler på SFI, fler med psykisk ohälsa, läs- och skrivsvårigheter, andra inlärningssvårigheter och tidigare skolmisslyckanden. Fler statliga utredningar och Skolverket har beskrivit behovet av stöd inom komvux. Man pekar i utredningen på att till skillnad på vad som gäller i andra skolformer saknas ofta utförliga bestämmelser om elevers rätt till och huvudmäns skyldighet att erbjuda stöd.

Utredningen ser värdet av studie- och yrkesvägledning o den individuella studieplanen som ett verktyg för lärarens arbete. Man konstaterar samtidigt att lärarna inte har tillgång till planen och heller inte utgår från den när de planerar och genomför undervisning.

Utredningen föreslår ingen utökning av huvudmannens ansvar för att erbjuda stöd inom komvux, men bedömer att det finns skäl att utreda frågan ytterligare. Samtidigt föreslår man att det ska införas en bestämmelse i skollagen där det förtydligas att ansvarig lärare ska ha tillgång till specialpedagogisk kompetens för att kunna tillgodose elevens behov av extra anpassningar och att kartläggning av stödbehov i samband med upprättande av individuell studieplan ska införas i skollagen. Dessutom uppdras till Skolverket att i samverkan med SPSM ta fram stödmaterial om extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning.

Piteå kommun bekräftar att många elever har stora och varierande stödbehov för att klara sina utbildningar och att antalet med behov ökar. Piteå kommun är därför positiv till att frågan skyndsamt utreds ytterligare innan en eventuell utökning av huvudmannens ansvar föreslås. Om utökning av ansvar sker bör även finansieringsfrågan för detta tydliggöras.

Underlättande av studier för elever med funktionsnedsättning

Utredningen konstaterar att det saknas aktuell kunskap på nationell nivå om studiesituationer och tillgången till komvux för vuxna med funktionsnedsättning och föreslår därför aktiviteter för att förbättra kunskapsläget och samla olika resurser. Man ser också ett behov av kompetensutveckling hos lärare och annan personal. Specialpedagogiska Skolmyndigheten ska ges i uppdrag att se över och vid behov ta fram insatser och stödmaterial.

Piteå kommun välkomnar förslaget för att möjliggöra inkluderande utbildning för fler. Samtidigt behöver man ta hänsyn till hur man bäst kan implementera åtgärder utan att belasta den kommunala budgeten i för hög utsträckning.

Övergång till arbetsmarknaden för elever inom anpassad utbildning

Utredningen konstaterar att vuxna med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada möts av ekonomiska hinder när man avser att studera inom komvux. Detta på grund av att det är svårt att kombinera ekonomiska ersättningar från olika myndigheter med varandra. Utifrån detta föreslås att regeringen tillsätter en utredning gällande finansiering av studier inom komvux som anpassad utbildning.

Utredningen konstaterar att målgruppen har ett begränsat utbildningsutbud och att det finns brist på specialpedagoger, speciallärare och studie- o yrkesvägledare. Man ser också att gruppen har svårt att få arbete och ofta blir kvar i daglig verksamhet.

Utredningen föreslår att regeringen tillsätter en utredning gällande finansiering av studier inom komvux som anpassad utbildning samt att Skolverket och MYH analyserar möjligheten att ta fram yrkespaket på SeQF-nivå 3

Piteå kommun tillstyrkes utredningens förslag men vill samtidigt tydliggöra att man beaktar de resursbehov som uppstår vid ökade uppdrag för kommunen.

Prövning inom komvux och gymnasieskola

Utredningen visar på behov av att kvalitetssäkra och begränsa möjligheten till prövning.

Piteå kommun ställer sig generellt positiv till utredningens förslag kopplat till prövning. Begränsning i antalet prövningar till en viss tidsperiod samt att rektor ska kunna ge betyget E till elev som bedömts ha tillräckliga kunskaper efter en validering utan att genomgå prövning ses särskilt positivt.

Förslaget att prövning i första hand ska ske i hemkommun eller i det primära samverkansområdet bör dock inte vara tvingande utan kommunerna ska kunna ges möjlighet att välja vad som passar dem bäst.

Piteå kommun

Patric Lundström (S)
Ordförande för Kommunstyrelsen